

Радослав Гаћиновић

Институт за политичке студије, Београд

УТИЦАЈ СЕЦЕСИЈЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ НА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ СРБИЈЕ

Сажетак

Циљ овог рада је да се подсети научна јавност и политичке структуре у Републици Србији на значај континуираног изграђивања система националне безбедности, јер је у фокусу националне безбедности отаџбина, коју чине територија и народ, и коју механизам националне безбедности (реализујући заштиту Виталног националног интереса) штити од различитих облика редукције: територије, становништва, националних ресурса и суверенитета. Такође, отимање Косова и Метохије представља изузетно велики безбедносни проблем, због изузимања из суверенитета Србије дела веома значајне територије са аспекта безбедности и геополитике, као и због неконтролисаног нарастања криминалних и терористичких организација на територији Космета. Основни циљ сваке државне политике је опстанак државе, док је услов опстанка државе њена безбедност. Стога је сврха деловања модерне државе, условно названог политичким, усмерена управо у том циљу. То је оквир и безбедносне политике која има задатак да оствари концепт механизма и средстава којима се осигуравају унутрашња и међународна безбедност државе и друштва. У научним разматрањима овог појма неопходно је разликовати појам безбедности државе од појма безбедности друштва, уз нагласак да основни критеријум безбедности државе представља њен суверенитет, а безбедности друштва идентитет, тј. свест о припадности заједници.

Кључне речи: *Србија, Косово и Метохија, политика, безбедност, национална безбедност*

Национална безбедност се мора посматрати кроз призму националног интереса јер она представља способност контроле домаћих и страних услова које јавно мњење у датој заједници сматра неопходним за уживање свог сопственог самоопредељења или аутономије, просперитета и благостања.

Чарлс Мајер (*Charles Maier*)¹⁾

Безбедност се у практичном животу манифестује: као гарантована (конституционалним, законодавним и практичним мерама) *заштићеност* животно важних интереса личности, друштва и државе; као наука, искуство и култура и као животно важни интереси. Она се манифестује и као економска самосталност, правно и социјално благостање, интегритет и стабилно и ефикасно функционисање, али и као свакодневни, тежак, рутински, али крајње важан *посао*. Анализирајући безбедност са интердисциплинарног аспекта, може се извести закључак да су најважнији елементи појма безбедности: *стање* потенцијалних жртава, објеката напада; *способност* објекта, појаве, процеса да сачува своју суштину и основну карактеристику у условима намерног, деструктивног деловања споља или у самом објекту, појави, процесу. Безбедност је системска категорија, *својство система* изграђено на принципима стабилности, саморегулације, поузданости (безбедност је позвана да заштити свако од тих својстава система); безбедност се може разматрати као *решавајући услов* (гарант) животних делатности личности, друштва, државе што им омогућава да сачувају и повећају њихове материјалне и духовне вредности; безбедност је *одсуство* претњи и напада. Дакле, *безбедност је стање које људској популацији гарантује континуитет слободног функционисања, из којег се развијају процеси изградње стварног осећаја слободе, правде и здраве животне средине где се слободно живи, ради и развијају сопствене интелектуалне способности.*²⁾ Суштина безбедности је: *стање заштићености личности, друштва, државе, стање заштићености животних интереса, стање заштићености националних интереса, симбол о стању система у односу на неповољна дејства.* Термин *»национална безбедност«* данас се користи

1) Charles S. Maier, „Peace and security for the 1990’s”, Unpublished paper for the MacArthur Fellowship Program, Social Science Research Council, 12 Jun 1990. In Joseph J. Romm, *Defining National Security: The Nonmilitary Aspects*, Council of Foreign Relations. New York, 1993, p. 6.

2) Радослав Гаџиновић, *Безбедносна функција државе*, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 14.

за означавање далеко ширег појма од изворног значења, јер се под њим подразумева жељено стање безбедности једне државе, које се постиже елиминисањем претњи и ризика који долазе изнутра и изван ње, а национална безбедност је појам са вишеструким значењем. У најопштијем смислу подразумева слободу од страха, претњи и физичког насиља над становништвом, односно грађанима једне државе. Међутим, национална безбедност укључује и политичке, економске, моралне, социјалне, културне, идеолошке и нормативне елементе, што је одувек отежавало њену прецизну дефиницију. Дакле у фокусу националне безбедности је отаџбина, коју чине територија и народ, и коју механизам националне безбедности (реализујући заштиту виталног националног интереса) штити од различитих облика редукције: територије, становништва, националних ресурса и суверенитета. Концепт националне безбедности схваћен као аполитички, врхунско професионални инструмент - мора да штити неприкосновеност суверене народне воље, која одређује следеће битне параметре плуралне демократије: облик политичког уређења отаџбине; начин вршења и поделе власти; начин организовања и функционисања техно-услужног сервиса званог држава (за добробит свих њених грађана).³⁾

Историјски одлучујући елемент у поимању безбедности била је војна сила. У другој половини XX века безбедносна дилема нагло се помера ка ширем подручју друштвеног живота, при чему невојни фактори угрожавања безбедности заузимају све значајније место, а извор моћи државе помера се са строго војних фактора и њених пратећих елемената ка технологији, образовању људског потенцијала и контроли тржишта. Мењају се и услови за одржавање војног капацитета; оружје застарева невероватном брзином услед технолошких иновација, чиме научна сазнања добијају посебно место. Безбедност сваке државе почива на елементима њене националне моћи, а то су првенствено: величина територије; економска снага; географска позиција; сировине; зависност од страног тржишта; технички и технолошки капацитет; национални карактер; ефикасност владе да спроведе одлуке; продукциона моћ; резерве; образовни ниво становништва и национални морал и унутрашња солидарност.⁴⁾

3) Милан Пашански, „Транзиција безбедности: од државног ка националном концепту“, *Политика националне безбедности*, бр. 2/2016, Институт за политичке студије, Београд, 2016, стр. 25.

4) Радослав Гађиновић, „Демократија и безбедност у националној држави“, *Српска политичка мисао* бр. 1/2010, Београд, 2010, стр. 158.

УТИЦАЈ СЕЦЕСИЈЕ КОСОВА И МЕТОХИЈКЕ НА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ СРБИЈЕ

Косовско-метохијски простор је историјско седиште, државотворно језгро и централна територија средњовековне српске државе, обухвата површину од око 10.887 км², што износи око 12,3 одсто целокупног државног простора Србије. Изузимањем Косова и Метохије из састава Србије у српском етничком простору настала је *веома широка и дубока просторна бреша*, с тенденцијом да се стално шири, “нагриза“ и умањује српски етнички простор, како би Космет у потпуности добио исламски предзнак и имао вишеструку геополитичку улогу. *Прво*, да подупру стварање пројекта „Велике Албаније“⁵⁾, превасходно на рачун српског етничког простора; *друго*, да оснаже тзв. северни исламски клин, који би засекао средиште српског етничког простора (Краљево-Ниш-Крагујевац), и *треће*, спајањем Косова и Метохије и Рашке области, као муслиманске просторне целине, додатно би се створила територијална бреша између Србије и Црне Горе, *јер је Црна Гора одвајањем од Србије изабрала пут евроатланских интеграција и тиме нарушила (можда трајно) вековно пријатељство између две српске државе* и за дуже време се обеснажује идеја успостављања и учвршћивања културних и свих других веза између српских етничких простора на Балкану, тј. на историјски издвојеним етничким територијама Срба – у Србији, Црној Гори и Републици Српској. Осим наведеног, Косово и Метохија има и бројне друге геополитичке и геостратешке улоге, последице директно супротне српским националним и државним интересима. Првенствено што се у том контексту може запазити (када је реч о Косову и Метохији), јесте то да се тај део Србије налази на самом средишту замишљене „зелене исламске трансверзале“, која иде од Ташкента, преко Мале Азије, Тракије (дела Бугарске и Грчке), Македоније (у њеној исламизованој визури), Косова и Метохије, Рашке (Санџака у исламизованој терминологији и геополитици), Босне и Херцеговине, све до Цазина, као најистуреније исламске тачке у Европи. То је правац и смер новог исламског похода на Европу, чији је стратешки посредник Турска. *Посматрано са геополитичког и геостратегијског аспекта Косово и Метохија представља српску безбедносну макро тврђаву*. Према месту које заузимају у државном простору Србије, Косово и Метохија имају велики геополитички, геостратешки и војни значај. Простор Косова и Метохије покрива целу дужину државне границе Србије према Албанији и око две трећине границе према

5) Ђ. Борозан, *Велика Албанија – порекло, идеје пракса*, Војноисторијски институт, Београд, 1995.

Македонији. Упоредњујући стратешку дубину Србије с просторном дубином Косова и Метохије, како по крађој, тако и по дужој оси, може се закључити да *простор Косова и Метохије обухвата око 100 километара стратешке дубине Србије и по једној и по другој оси*. Ако се зна да је стратешка дубина Србије мала, нарочито по крађој оси (исток-запад), оцена о великом стратешком значају Косова и Метохије за Србију још је снажније поткрепљена. Простор Косова и Метохије има изузетну улогу у српском етничком простору. То је у ствари “меки трбух” Србије. У тој метафори се веома речито изражава огромни стратешки значај Косова и Метохије за Србију, па и шире – за целину етничког простора српског народа.⁶⁾ Етничка структура српског становништва на Косову и Метохији све до шездесетих година XX века показује државотворни статус српског народа на Косову и Метохији.⁷⁾ За разлику од Косовске котлине, Метохија има знатно сложенију морфотектонску структуру.⁸⁾

Извесно је да албанско руководство на Косову и Метохији, већ одавно, не рачуна с унутрашњим економским и цивилизацијским напретком, већ с ван економским изворима прихода, односно криминалним и незаконитим методама стицања богатства као што је трговина дрогом, људима, оружјем или посебним видовима помоћи, па и оном из исламских извора. То даје подстицај

-
- 6) Сведочења страних аутора најбоља су илустрација о етничким, политичким и верским приликама у области Косова и Метохије. То су радови *Ami Vaea, Jozefa Milera, Johana Georga fon Nana, Ивана Степановича Јастребова*, Александра Гиљферинга, Виктора Берара, Гастона Гравијеа и других. *Jozef Miler* саопштава податке из 1838. године о верској и језичкој структури становништва у Метохији – у Пећи, Призрену и Ђаковици, у Пећи су Срби имали већину 92,09% у односу на Албанце. У Призрену је проценат Срба био 73,68%, једино је Ђаковица имала изразиту албанску већину и то 80,76% (*Велика Албанија – замисли и могуће последице*, изд. Институт за геополитичке студије, Београд, 1998. године, стр. 21 и 22).
- 7) На попису становништва на Косову и Метохији 1929. године Срби су били у већини то 61%. Очигледно је да су Албанци демократски фактор, схватили као стратегијски и тако су се и понашали, да би на попису становништва 1948 године на Косову и Метохији њихово бројно стање било 68,5%, на попису 1961 године 67,1%, а 1981 године 74,4 %, а обзиром да су Албанци попис 1991 године бојкотовали процењује се да их је тада било 81,6% (Јован Илић, *Косово и Метохија изазови и одговори*, изд. Институт за геополитичке студије, Београд, 1997. године, стр. 261),.
- 8) Метохија „је највећа котлина у СФР Југославији, спуштена на тектонском сутоку Динарида и Шарида, окружена високим планинама Шаром и Проклетијама. Дно котлине лежи на надморској висини 350-450 м, а обод се диже преко 2000 м. Дубока Метохијска котлина је нижа, али пространија од Косовске котлине.” Овалног је облика и одликује се сложеном пластиком заталасаног и речним токовима и тектонским линијама рашчлањеног дна, дуж чијих су ивица, на прегибу са високо планинским ободом, реке наталожиле моћне планинске бедеме. У оквиру Метохије „издвајају се секундарне потолине Пећко-Ђаковичка, Призренска и Мирушка.” (Ј. Ђ. Марковић, *Регионална географија СФР Југославије*, Универзитет у Београду, Грађевинска књига, Београд, 1980, стр. 440-441).

цивилизацијској регресији на Балкану и у Европи која постаје све малигнија и све удаљенија од постулата и принципа либералног и демократског цивилног друштва и регионалне стабилности.

Насилно отцепљење Косова и Метохије од Србије, супротно уставном, историјском и међународном праву значајно ће променити интегрални капацитет безбедности Балкана. Кршењем рез. 1244 СБ УН и Кумановског споразума, додатно се игнорише Повеља УН, и међународно право уопште. С друге стране, легализује се примена међународног терора и тероризма према једном народу на Балкану. Јер, већ на почетку XXI века процес етничког чишћења тог народа на Косову и Метохији се приводи крају.⁹⁾ Насиље над Србима се наставља несмањеним интензитетом. Велики проблем у решавању српског националног питања на Балкану настао је када је неразумну одлуку донела тадашња српска власт да се проблем Космета из ОУН премести у надлежност ЕУ, доношењем ткз. Бриселског споразума.

Стратешка анализа процеса и кретања у Србији - резултирала је са неколико алармантних закључака, који се, првенствено, односе на јачање различитих облика редукције отаџбине, од којих су – само у тезама – најзначајнији: *Редукција територије (тзв. „домино ефекат“: питање Космета, Рашке области, Војводине, итд); редукција становништва има два аспекта: а) квантитативни (становништво „одлази” заједно са територијом, ратне жртве, „бела куга”), и б) квалитативни (одлив „мозгова”); редукција националних ресурса, односно, трајно отуђење националног богатства, по разним основама (извори пијаће воде на планети, где је, према студији УН, још 2015. год живело 2.5 милијарди људи, у пределима „без капи пијаће воде”; пољопривредно и грађевинско земљиште, итд.) и редукција суверенитета народа, а најдрастичнији пример је тзв. „инвестирање” новца у политику. Заједнички именитељ наведених облика редукције је угрожавање суверенитета отаџбине. У циљу изградње савременог система безбедности који ће бити способан за заштити отаџбину, намећу се следећи приоритети: Неопходност ургентног дефинисања (и постизања националног консенсуса, без обзира на страначку припадност) витал-*

9) Претња безбедности Балкана је на почетку XXI века још израженија, а насиље над од стране Албанаца над Србима још интензивније. Од настанка Српске државе на Балкану Срби су се увек борили само за постојање и опстанак. Анализом историјских докумената о протеривању Срба са Косова и Метохије у последња три века (1690-2006) може се закључити да је из некадашње Старе Србије (данашње Косово и Метохија), насилно протерано око 1 150 000 Срба, да их је око 200 000 побијено и 150 – 200 000 преведено у исламску веру (Јован Н. Деретић, *Срби и Арбанаси*, Народна библиотека Србије, Београд, 2005, стр. 52 и 130).

ног националног интереса у домену стратешке безбедности (са свим пратећим процесима, који имају безбедносне реперкусије), и који мора бити јавно прокламован; утврђивање безбедносног стандарда земље у сваком тренутку: неопходно је дефинисање релевантних безбедносних параметара, који се перманентно прате и анализирају. Тиме безбедносни систем остварује континуитет а, на основу анализа, врши степеновање безбедносне ситуације у земљи, што аутоматски активира унапред планиране егзактне процедуре служби, агенција и појединаца, са јасним поделама ресорних и персоналних задатака и задужења. У теоријско-доктринарној области, намеће се неколико важних активности, од изузетног значаја (усвајање нове дефиниције безбедности проистекле из заштите ВНИ Србије у складу са потпуно новим безбедносним изазовима, детекција нових извора угрожавања безбедности Србије и дефинисање безбедносних приоритета Србије); у институционално-организационој области, која обухвата, у ширем смислу, радикалне промене – за почетак, у зонама преклапања – у законодавству и судству а, у ужем смислу, потпуно ново етаблирање система безбедности, да би у потпуности одговорио духу новог времена, престоје, такође, неопходне активности. Оне ће се, укратко, кретати од увођења нових организационих облика, па до потпуно измењеног система школовања кадрова за нове безбедносне изазове; нужно је формирање Савета за стратегију националне безбедности (ССНБ) – интердисциплинарног, визионарског “труста мозга”, лишеног партијских предзнака. Савет мора бити способан да препозна и дефинише витални српски национални интерес, који мора бити јавно прокламован, и не сме бити девалвиран страначком борбом за власт. Стратески циљ нације мора бити „расклопљен” на јасно одређене и временски орочене парцијалне етапе (уз стриктна ресорна и персонална задужења) чија сукцесивна реализација води остваривању ВНИ.¹⁰⁾

ЕВЕНТУАЛНИМ СТВАРАЊЕМ ВЕЛИКЕ АЛБАНИЈЕ НАСТАЈУ УСЛОВИ ЗА НОВИ СУКОБ НА БАЛКАНУ

Најновије научне анализе указују да се Албанци неће задовољити сецесијом Косова и Метохије од Србије, они ће у првој фази настојати стварање „Великог Косова“, јер су кроз новију ис-

10) Милан Пашански, „Транзиција безбедности: од државног ка националном концепту“, *Политика националне безбедности*, бр. 2/2016, Институт за политичке студије, Београд, 2016, стр. 20-22.

торију јавно изражене експанзионистичке тежње Албанаца који живе на Косову и Метохији према: а) Југоистоку Србије (Медвеђа, Бујановац, Прешево) у оквирима пројекта „Дарданија“; б) Косову и Метохији у оквиру пројекта „Независно Косово“; в) Црној Гори (Плав, Гусиње, Бар, Сутоморе, Улцињ у оквиру пројекта „Малесија“) г) Западној Македонији у оквиру пројекта «Илирија» и д) Северној Грчкој у оквиру пројекта „Епир“. Ако се такве експанзионистичке тежње Албанаца остваре, тада би ткз. Велико Косово градило федерални или конфедерални савез са Албанијом. У том случају територија под контролом Албанаца би била негде око 55 000 км². на којој би живело 6,5 – 7 милиона Албанаца.¹¹⁾ Стварањем велике Албанске државе на Балкану подстакло би даљу националну препотентност Албанаца и највероватније отворени сукоб са Србијом или Грчком, што би неминовно водило ка Трећем балканском рату. Ово је упозорење првенствено Европским државама, а онда и ОУН. Јер, без Косова и Метохије Албанија не може да испуни стратешку улогу која јој је након разбијања Југославије из неких центара моћи намењена у геополитичким играма на Балкану. Албанији, недостају сви неопходни ресурси на којима се иначе заснивају битни елементи и показатељи државне моћи (просторна стратешка дубина, демографски потенцијали и привредни и природни ресурси као темељи економске моћи државе). На основу тих чињеница није тешко закључити зашто је притисак дела међународне заједнице на Србију (да пристане на промену државно-правног статуса Косова и Метохије) тако снажан и да ће се ти притисци и уцене наставити без обзира на то ко ће и како владати у Србији. Наиме, људска права и права националних мањина, као и потреба унутрашње демократизације Србије, у томе имају потпуно споредну улогу, улогу димне завесе за притиске мотивисане *искључиво геополитичким и геостратешким разлозима*.¹²⁾

Насупрот идеализму и илузијама, стање у тој покрајини показује да је на делу ново „понављање историје“, да се албанско насиље као и етнички и верски конфликти не стишавају, а да искључивости и претензије разних актера на Балкану и изван њега стално расту и најављују освету „ненаучене историје“. Арбитрарно геополитичко моделирање и насилно пресецање „Гордијевог чвора“, у осетљивом балканском кризном жаришту, прекрајањем

11) Радослав Гаџиновић, „Насиље на Косову и Метохији“, *Политичка ревија*, бр.1/2008, стр. 79.

12) Radoslav Gaćinović, A geopolitical aspect of a violent secession of Kosovo and Metohija from Serbia, Thematic conference proceedings of international significance, Archibald Reiss Days, Volume II, *Thematic conference proceedings of international significance*, Academy of criminalistic and police studies, Beograd, 2015, p. 15.

државних граница тежак је удар не само на основе међународног права, већ подстиче ширење нестабилност у региону, и активност нових сепаратистичких покрета у свету.¹³⁾

Геополитички положај балканских народа и држава одувек су креирали ван балкански чиниоци, пре свега велике силе и највећи центри политичке, економске и војне моћи. Утицај тих ван балканских чинилаца, однос балканских земаља и народа према тим центрима моћи и међусобни односи самих балканских земаља и народа и унутрашња кризна жаришта на Балкану, чине тзв. балкански геополитички чвор. У самом седишту тог балканског геополитичког чвора, односно крста, где се секу главни правци утицаја ван балканских чинилаца, налази се српски етнички простор и његова матична држава – Србија. Нема готово никаквих могућности да се неповољни утицаји тих моћних ван балканских чинилаца у потпуности избегну, па ће та чињеница и даље врло неповољно утицати на могућност остваривања националних и државних интереса српског народа на целом његовом етничком простору.¹⁴⁾

ИСТОРИЈСКО И УСТАВНО ПРАВО ПОТВРЂУЈУ СУВЕРЕНИТЕТ СРБИЈЕ НАД КОСОВОМ И МЕТОХИЈОМ

Срби су се током велике сеобе индоевропских народа коначно настанили на просторе данашњег Косова и Метохије у VII веку, и ускоро потом, крштењем и уцрквењем, ушли у хришћанску цивилизацију Православне Византије.

На овим Косовско-Метохијским просторима тада „нема никакве државне творевине албанског народа, нити се нека иоле значајна етничка скупина Албанаца или албанских предака јавља у том раздобљу као историјски чинилац.”¹⁵⁾ Срби, доласком у VII веку (неки историчари кажу још много раније) настањују просторе тадашњег Византијског царства и образују своје области зване “Склавиније”, и затим од Византије примају Хришћанство, а онда стварају своје локалне кнежевине (од IX до XI века) којих је било

13) Милан Матић и Живојин Ђурић, *Косово и Метохија пред судом историје*, Зборник радова САНУ, Београд, 2007, стр. 125-128.

14) Јован Илић, „Балкански геополитички чвор и српски етнички простор“, Зборник радова *Геополитичка стварност Срба*, Институт за геополитичке студије, Београд, 1997, стр. 429-430.

15) Димитрије Богдановић, *Књига о Косову*, Народна књига и Војноиздавачки завод, Београд, 1999, стр. 32.

неколико до ступања на сцену славне породице Немањића, половином 12 века. Стефан Немања први успева да, ратујући али и склапајући мир са Византијом, организује самосталну српску државу при крају XII века, и тада Косово и Метохија улази у састав српске државе, да би одмах постао и њен средишњи државни и црквени део. Приштина је била центар средњовековне српске феудалне државе за време краља Милутина (1282-1321), а једно време Призрен је био престоница српских царева Душана и Уроша. Осим тога, град Пећ је у два временска периода од 1346-1457 и од 1557-1766 године био седиште Патријаршије српске цркве.¹⁶⁾

О уласку Косова и Метохије у састав самосталне српске државе јасно сведочи и Немањино Житије, које је написао Свети Сава на почетку XIII века. Када су Турци заузели Косово и Метохију (1455 године, падом Новог Брда) и суседне крајеве, пописали су на њима затечено становништво које је било скоро све српско, са свега 2-3% Арбанаса западно од Ђаковице.¹⁷⁾ У средњем веку није постојало посебно име за ову покрајину, осим општег имена Србија. Под овим именом територију Косова и Метохије помињу путописци у XVI и XVII веку, од којих су неки и Арбанаси. Млетачки посланик Јаков Соранцо, 1575 године, каже, како прелазећи Дрим улази у Србију.¹⁸⁾ Архиепископ барски Марин Бици (*Marin Bizzi*) 1610 године, такође узима Црни Дрим као границу између Арбаније и Србије.¹⁹⁾ Петар Мазарски, апостолски визитатор, по нарочиости Арбанас, 1623 године, каже да Дрим дели Арбанију од Србије.²⁰⁾ Надбискуп Ђорђе Бијанки вршећи канонску визитацију у Србији 1638 године написао је извештај у коме наглашава да се Призрен налази у Доњој (јужној) Србији (*Servia, »inferiore«*).²¹⁾ Према писаним изворима, Косово и Метохија и други крајеви данашње Косметске покрајине били су у XIII, XIV, XV и XVIII веку етнички најхомогеније области српске државе. То значи да на Космету није било других народности сем Срба.²²⁾

16) Радослав Гаџиновић, *Отимање Косова и Метохије*, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр. 14.

17) Научни Демографски зборник: *Насеља и становништво области Бранковића 1455 године*, уредник академик М. Маџура, Београд, САНУ 2001, стр. 793.

18) Рад Југословенске академије знаности и умјетности, књ. СХХIV, с. 30.

19) Старине Југославенске академије знаности и умјетности, књ. XX, с. 121.

20) Старине, XXXIX, с. 28.

21) Јован Радонић, *Римска курија у јужнословенским земљама од XVI – XIX века*, Београд 1950. године, стр. 100.

22) Академик Милисав В. Лутовац, *Глас ССLXXXII Српске академије наука и уметности*, Београд, 1972, књига 34, стр. 8.

У европској науци је добро познато да матичне области албанског народа чине области данашње средње Албаније. Познати немачки албаноолог *Georg Štätmiller* истиче да матична област Албанаца обухвата долину реке Шкумбе, обе стране реке Мат, Кроју, и још неке суседне крајеве.²³⁾

Сведочења страних аутора најбоља су илустрација о етничким, политичким и верским приликама у области Косова и Метохије. То су радови *Ami Buea*, *Jozefa Milera*, *Johana Georga fon Hana*, *Ивана Степановича Јастребова*, *Александра Гуљферинга*, *Виктора Берара*, *Гастона Гравјеа* и других. *Jozef Miler* саопштава податке из 1838. године о верској и језичкој структури становништва у Метохији – у Пећи, Призрену и Ђаковици, у Пећи су Срби имали већину 92,09% у односу на Албанце. У Призрену је проценат Срба био 73,68%, једино је Ђаковица имала изразиту албанску већину и то 80,76%.²⁴⁾

Поред геноцида над српским народом и протеривања Срба са својих вековних огњишта, посебно је била изражена и исламизација. Тај феномен су запазили и страни истраживачи, још током XIX века. Француски антропогеограф Гастон Гравје, који је пропутовао Косовом и Метохијом почетком XX века, истакао је пример долине Дрима и Ораховца: „Готово сви муслимани тог региона представљају Србе који су од недавно прешли у ислам, вероватно од пре 25 година, а срећу се многе фамилије подељене на православне и муслиманске куће”²⁵⁾.

На попису становништва на Косову и Метохији 1929. године Срби су били у већини то 61%. Очигледно је да су Шиптари демографски фактор, схватили као стратегијски и тако су се и понашали, да би на попису становништва 1948 године на Космету њихово бројно стање било 68,5%, на попису 1961 године 67,1%, а 1981 године 74,4 %, а обзиром да су Шиптари попис 1991 године бојкотовали процењује се да их је тада било 81,6%.²⁶⁾ Физичко географске одлике Косова и Метохије имале су карактер елемената / делова/ „макротврђаве” много више у време средњовековне српске државе него на почетку XXI века, али, захваљујући првенствено

23) Радослав Гађиновић, *Отимање Косова и Метохије*, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр. 17.

24) *Велика Албанија – замисли и могуће последице*, изд. Институт за геополитичке студије, Београд, 1998. године, стр. 21 и 22.

25) Gaston Gravier, *La Vieille-Serbie et Les Albanais*, extrait de la Revue de Paris 1. новембар 1911, Париз, 1911, п. 12.

26) Јован Илић, *Косово и Метохија изазови и одговори*, изд. Институт за геополитичке студије, Београд, 1997, године стр. 261.

специфичном рељефу, њихов геополитички положај и улога јасно се идентификују и у савременим околностима.²⁷⁾

Италијанска влада је била главни ослонац албанских милитаристичких покрета и организација. Она је успела да придобије и руководиоце ткз. „Косовског комитета”, чије је средиште било у Бечу, на челу са Бедри Пејаном и Ибрахимом Ђаковом. Гроф Ђано у свом дневнику пише: „Морамо успавати Југословене. Али касније, наша политика мора да се живо позабави Косовом. То ће одржати живим један иредентистички проблем на Балкану, привући пажњу Албанаца и представљати нож уперен у кичму Југославије.”²⁸⁾ У служби Албанске иреденте налазиле су се и све легалне политичке организације Албанаца у Југославији. На Београдском универзитету формирана је 1935. године тајна студентска организација „Беса” с основним програмским опредељењима да ради на прикључењу Косова и Метохије Албанији. Идејне вође тајне терористичке организације били су Ђазим Блаца, Шаип Мустафа и Ибрахим Љутва, а основни задатак су имали да на универзитету створе атмосферу о неопходности стварања Велике Албаније, да оснивају оружане формације које ће у датом моменту кренути са терористичким акцијама. Финансирало ју је албанско и италијанско посланство у Београду. Југословенски политичари су разматрали модалитете трајног решавања проблема албанског питања у Краљевини Југославији. Трајно решавање албанског питања неки српски политичари су видели у планском исељавању Албанаца са територије Србије. На том плану се интензивно радило. Договорено је 1931. године између Српске и Турске владе да се Албанско становништво пресели са Косова и Метохије у Турску. У обновљеним преговорима Турска је изразила спремност да до почетка 1936. године с Југославијом склопи формални споразум о исељавању 200 000 лица „становништва које је сродно по менталитету турском, те ће се у турској лако асимилovati”. Но, све су те комбинације о исељавању Албанаца у Турску су пропале услед неспремности југословенске владе да уложи већа финансијска средства у стимулацији исељења. Карактеристичан је у том смислу разговор турског министра спољних послова Ружди Араса са др Иваном Суботићем 6. јула 1939. године.²⁹⁾ Процес асимилације Срба у Албанце, био је веома дуг и

27) Радослав Гађиновић, *Отимање Косова и Метохије*, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр. 17.

28) Димитрије Богдановић: *Књига о Косову*, изд. Народна књига и Војно издавачки завод, Београд, 1999, стр. 222.

29) Пред исељавање Албанаца у Турску испречиле су се финансијске тешкоће: своју половину трошкова насељавања у Турској, по споразуму, турска влада није могла да сноси због свог програма наоружања. Арас је тврдио да би се конвенција могла

сложен, а текао је кроз неколико фаза. Прво је увек било примање ислама. Након тога су се српске породице, обично ради заштите од турских власти или од Албанаца приклањали обично неком јачем арбанашком фису у чијем су суседству живели, како би сачували животе, имовину и част женских особа.³⁰⁾

Великоалбанска политичка концепција је сигурно била под великим утицајем панисламизма и радикалног политичког ислама. Нарочито снажна подршка спољних чинилаца албанској милитаристичкој активности на Балкану у остваривању пројекта „Велика Албанија” уследила је између два светска рата а то првенствено од стране фашистичких сила и комунистичке интернационале. Ова подршка је била првенствено зато што су они били за разбијање заједничке државе Краљевине Југославије. Међутим, треба истаћи то да је стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а нарочито државним преуређењем у краљевину Југославију 1929. године, Србија као држава српског народа била сасвим жртвована себичним интересима владајућег слоја на који се она наслањала. Читав њен државни и шири политички систем, утопио се у структури власти нове државе. Усвојеним уставом од 1921. године Југославија је организована као централистичко-бирокаратска држава са великим овлашћењима круне и управних органа власти. Територија Југославије је подељена законом о обласној и среској самоуправи 1922. године на 33 области – жупе, а у њој територија Србије расцепкана на 13 области, без међусобне повезаности. Обласна управа је била веома ограничена и била је потчињена централној власти. У настојању да се ситуација на Космету стабилизује српска власт је настојала да поједине угледне Шиптаре придобије и за највише органе државе у Београду. Једна од важних мера српских власти за стабилизовање стања на Косову и Метохији, било је насељавање

одмах применити ако би Југославија примила на себе и други део трошкова који су се односили на насељавање Албанаца у Турској и том приликом је уверавао Суботића да и Турска влада сматра да је најбоље да у Југославији дуж албанске границе има што мање мањине „која би једног дана могла постати подложна једној иредентистичкој пропаганди диригованој од стране Италије и Албаније” (Исто, стр. 225-227).

- 30) Многи су се надали да ће сачувати стару веру и вратити јој се када се измене услови у српску корист. Тако су чували језик (у мери у којој су могли) гробља својих предака, иконе и друге верске обичаје. Познато је да се на тим просторима стање није дуже време мењало у корист Срба, оно се и погоршало, а старије генерације су у међувремену изумрле, млади су се све више удаљавали од своје матице и придруживали Шиптарима, па је њихово албанизовање текло убрзано. Процес масовног албанизовања Срба је заустављен 1912. године, али је настављено албанизовање оних који су већ били прешли на ислам и ушли у поједине албанске фисове. Стање између два светска рата углавном се није мењало у корист Срба, јер српска православна црква а ни држава нису предузимале потребне мере за то (Владимир Бован, „Албанизовање српског становништва на Косову и Метохији” у Зборнику, *Косово и Метохија - изазови и одговори*, изд. Институт за геополитичке студије, Београд 1997, стр. 432 до 434).

ове покрајине православним становништвом. Јер је под притиском шиптарских терориста велики број Срба протеран са својих вековних огњишта. Само у Метохији је од 8600 српских домаћинстава остало свега 1830. Због све теже етничке ситуације на Косову и Метохији по Србе краљ Александар Карађорђевић је 17. јуна 1931. године обнародовао Закон о насељавању јужних крајева. Овај закон би требало да буде подстицај за нови талас колонизације Косова и Метохије српским живљем. Закон о насељавању Косова и Метохије српским живљем је био веома стимулативан и пружао је повољне услове онима који су желели да се населе на територију Косова и Метохије.³¹⁾

Србија је деценијама улагала велика средства на развоју научне делатности и просветног система на Косову и Метохији. Почетком 1990. године Косово и Метохија су имали 22 научне организације и јединице, са више од 1.200 запослених, међу којима 213 доктора и 160 магистара наука претежно Шиптара, а пре Другог светског рата ниједан Шиптар са Космета није имао научно звање. Само 1988. године на Космету је објављено 113 научних јединица, далеко више на албанском језику. Радио телевизија Приштина је 80 одсто свога програма емитовала на албанском језику, а почетком 1990. године на Космету је било 120.000 ТВ пријемника, а само издавачка кућа „Рилиндија“ објавила је 289 наслова на албанском језику. У то време на Космету је било 16.500 наставника за наставу на албанском језику, а то је више него што је 1941. године било ученика из редова те народности, затим 4.000 средњошколских наставника, више исто што је 1948. године било средњошколаца шиптарске народности.³²⁾

Поред свих активности Србије да се подигне квалитет живота свих грађана на Косову и Метохији, обесправљеност српског народа се у континуитету повећава у тој српској покрајини. Синан Хасани – Шиптар, вршилац највећих функција у федерацији, у својој књизи „Косово, истина и заблуде“ на страни 94 каже: „*Срби и Црногорци су били обесправљени у сваком погледу.*”³³⁾ Глобална стратегија Комунистичке партије Југославије, није ништа учинила да се исправе последице насилне промене етничке структуре

31) „Старешине породица добијале су по пет хектара земље, а сваки ожењени члан у породици имао је право на још четири хектара, неожењени чланови породица старости до 21 године на по три хектара, док су деца и удовице добијали по хектар земље. Свака породица добијала је по 25 ари за окућницу, док су веће породице са по два или више ожењених чланова имале право на по 50 ари“ (Исто.)

32) Исто, стр. 231.

33) Милан Вучинић, *Зашто Косово не може да буде република*, изд. НИП Пословна политика, Београд, 1990. године, стр. 74

становништва Косова и Метохије настале под фашистичком окупацијом. Срби се ни после Другог светског рата нису вратили на своја вековна огњишта на Косово и Метохију. Нова комунистичка власт на челу са Брозом је уместо доношења закона за повратак Срба на своја вековна огњишта, 6. марта 1945. године донела је „привремену забрану враћања колониста у њихова ранија места живљења”.³⁴⁾ Убрзо после ослобођења 3. августа 1945. године доноси се и Закон о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересентима у Македонији и Косовско-метохијској области³⁵⁾ и Закон о поступању са напуштеном земљом колониста у аутономној косовско-метохијској области.³⁶⁾ Колико је овај закон био наклоњен Шиптарима на Косову и Метохији говори и пропис по коме земљу губе они колонисти који су је добили од приватних власника, као и сви који су је држали у поседу, иако нису имали на њу тапију или радили као закупци или чипчије.³⁷⁾

Никада на просторима Косова и Метохије није било елементарна Албанске државности. Границе са суседима није одређивала Србија, већ међународна заједница на основу етничке структуре становништва и турских дефтера. Те границе су одређене на Лондонској конференцији 1913. године, а ревизијом су коначно потврђене на конференцији у Фиренци 26. јула 1926. године. Срби имају уставно и историјско право на Косову и Метохији, које је увек старије од етничког права, а и међународно право је на страни Србије, јер Повеља ОУН забрањује насилно отимање делова суверених земаља. *Бројност једне националне заједнице се не одређује њеним бројним стањем у оквиру једног дела државе, већ њеним бројним стањем у оквиру целе државе, па и на основу тог критеријума Албанци су национална мањина у Србији.* Нигде у свету до сада национална мањина није имала право на своју државу. Једна национална заједница не може сама за себе одређивати да ли је народ или национална мањина. Поред ових правних чињеница треба посебно истаћи да Косово и Метохија представља центар српске духовности и културе.³⁸⁾

34) *Службени лист ДФЈ* 13/45.

35) *Службени лист ДФЈ* 56/45.

36) *Службени гласник НР Србије* 9/47.

37) Перезић Гавро, у листу *Политика*, од 7 априла 1989 године.

38) Научна истраживања током XIX и XX века утврдила су да на Космету постоје 162 објекта, који су данас проглашена за културно добро од изузетне важности, док је 500 објеката заштићено као споменици културе, а више од 1400 је евидентирано као културна баштина Српског народа на том тлу. У тој ризници свих српских земаља, области најбогатијој хришћанским старинама, врхунац црквеног уметничког градитељства достигнут је током XIII, XIV и XV века. Сведочанства су храмови неописиве лепоте, српске молитве у камену: пећка патријаршија грађена 1230-1330,

Дакле, Косово и Метохија не може постати самостална држава на основу уставног и историјског права Републике Србије као и на основу Повеље ОУН и свих међународно правних документа који разматрају проблематику суверенитета и територијалног интегритета суверених држава. Али, Косово не може и опстати као самостална држава из више разлога. *Прво*, Косово и Метохија је у криминалном смислу најзапуштенија област у Европи и шире, па се токови новца у догледно време не могу увести у легалне државне токове. *Друго*, на целој територији Космета влада „закон џунгле”, тј. правосудни систем не функционише – главну улогу у функционисању тз. система имају криминалне организације – фисови. *Треће*, промет сумњиве робе, људи, оружја и наркотика несметано флукуише – границе са Албанијом и Македонијом су отворене и неконтролисане. *Четврто*, основна људска права и слободе грађана на Космету и не постоје, људски живот нема никакву вредност, још ниједно убиство Срба није расветљено. Вероватно је свима јасно на Косову и Метохији да се држава гради деценијама и да није лако од анархије створити државу, али нико није моћан да стварно крене на пут претварања бездржавља у државу. Надају се да ће то урадити НАТО пакт и Европска унија, али то суштински није могуће без одлучности грађана Косова и Метохије. Пошто већинско становништво на Косову и Метохији није расположено да уважава власт, проблеми на Балкану ће се умножавати и вероватно ће једнога дана управо они који подржавају безвлашће и анархију на Косову и Метохији морати интервенисати.

ЛИТЕРАТУРА

- Бован, В., „Албанизовање српског становништва на Косову и Метохији”, *Косово и Метохија - изазови и одговори*, Институт за геополитичке студије, Београд, 1997.
- Богдановић, Д., *Књига о Косову*, Народна књига и Војноиздавачки завод, Београд, 1999.
- Борозан, Ђ., *Велика Албанија – порекло, идеје, пракса*, Војноисторијски институт, Београд, 1995.
- Гаџиновић, Р., A geopolitical aspect of a violent secession of Kosovo and Metohija from Serbia, Thematic conference proceedings of international significance,

Богородица Љевишка (1219-1305), Грачаница (1313-1321), Високи Дечани (1327-1335), те импозантни остаци, св. Арханђела, средњовековних градова Бањске, Звечана, Новог Брда, Прилепча, Убошца, Ајновца и десетина властелинских задужбина из XIII и XIV века. Крајем 2003. године на Космету постоје 1994 српска топонима, од којих 1181 црква и црквишта, 113 манастира, 48 испосница, 8 спомен-капела, 534 српска гробља, 96 тврђава и 14 двораца српске властеле (Радослав Гајиновић, *Отимање Косова и Метохије*, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр. 13-14).

- Archibald Reiss Days, Volume II, *Thematic conference proceedings of international significance*, Academy of criminalistic and police studies, Beograd, 2015.
- Гађиновић, Р., *Безбедносна функција државе*, Институт за политичке студије, Београд, 2012.
- Гађиновић, Р., *Отимање Косова и Метохије*, НИЦ Војска, Београд, 2004.
- Гађиновић, Р., „Насиље на Косову и Метохији“, *Политичка ревија*, бр. 1/2008.
- Gravier, G., *La Viellie-Serbie et Les Albanais*, extrait de la Revue de Paris 1. новембар 1911.
- Деретић, Н. Ј., *Срби и Арбанаси*, Народна библиотека Србије, Београд, 2005.
- Илић, Ј., *Косово и Метохија - изазови и одговори*, Институт за геополитичке студије, Београд, 1997.
- Илић, Ј. „Балкански геополитички чвор и српски етнички простор“, *Геополитичка стварност Срба*, Институт за геополитичке студије, Београд, 1997.
- Maier, S. C., „Peace and security for the 1990's“, Unpublished paper for the MacArthur Fellowship Program, Social Science Research Council, 12 Jun 1990.
- Марковић, Ђ. Ј., *Регионална географија СФР Југославије*, Универзитет у Београду, Грађевинска књига, Београд, 1980.
- Магић, М. и Ђурић, Ж., *Косово и Метохија пред судом историје*, Зборник радова САНУ, Београд, 2007.
- Научни демографски зборник: *Насеља и становништво области Бранковића 1455 године*, уредник академик М. Мацура, Београд, САНУ, 2001.
- Радонић, Ј., *Римска курија у јужнословенским земљама од XVI – XIX века*, Београд, 1950.
- Romm, J. J. *Defining National Security: The Nonmilitary Aspects*. Council on Foreign Relations. New York, 1993.
- Вучинић, М., *Зашто Косово не може да буде република*, НИП Пословна политика, Београд, 1990.

Radoslav Gacinovic

THE IMPACT OF KOSOVO SECESSION ON THE NATIONAL SECURITY OF SERBIA

Resume

After their arrival in the 7th century, Serbs inhabited the premises of then Byzantine Empire and formed their areas called „Sclavinia“. They soon received Christianity from Byzantium. Serbian ruler Stefan Nemanja was the first who managed to organize an independent Serbian state in the mid-twentieth century, with Kosovo and Metohija becoming its integral part. Since the birth of the Serbian state, Serbs have always fought for existence and survival. Analysis of historical documents on the expulsion of Serbs from Kosovo in the last three centuries concludes that more than million Serbs were forcibly expelled from Old Serbia. In the Middle Ages there was no special name for this province, except for the general name of Serbia. Under this name, the territory of Kosovo and Metohija is mentioned by travelers and writers in the 16th and 17th centuries, some of them Albanians. Elements of Albanian statehood were never present in Kosovo and Metohija. Neighboring borders were not determined by Serbia, but by the international community based on the ethnic structure of the population. These boundaries were determined at the London Conference in 1913, and the audit was finally confirmed at a conference in Florence on July 26, 1926. Serbs have a constitutional and historical right in Kosovo and Metohija, which is always older than ethnic law, and international law is on the side of Serbia, because the UN Charter prohibits the forcible seizure of parts of sovereign countries. Never in history has national minority gained its own state. A national community can not determine for itself whether it is a nation or a national minority. In addition to these legal facts, it should be emphasized that Kosovo and Metohija is the center of Serbian spirituality and culture.

Keywords: Serbia, Kosovo and Metohija, security, national security

* Овај рад је примљен 22. октобра 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 15. новембра 2017. године.